

Restaurerende klant moet koning zijn

Gemeentelijk monumentenbeleid deel stadsbeheer

Nu een deel van de monumentenzorg naar de gemeenten wordt gedecentraliseerd, is het goed de praktijk van de gemeentelijke monumentenzorg eens onder de loep te nemen. In een tijd dat ook het bedrijfsleven de klant weer heeft herontdekt, zouden gemeenten hier een voorbeeld aan kunnen nemen. Iemand die zijn pand wil restaureren wordt immers steeds schaarser. Het monumentenbeleid zelf moet in een breder verband worden gezien, als onderdeel van stadsbeheer. Monumenten mogen geen eilandjes zijn in een oceaan van nieuwe ontwikkelingen.

Het bedrijfsleven heeft zich de afgelopen jaren haast onmerkbaar, maar zonder uitzondering, meer op de markt gericht. Dit merkt men in zijn dagelijkse contacten met bijvoorbeeld de aannemers, architecten en toeleveranciers. De klant is weer koning. De verdienste van het kabinet-Lubbers is dat het die aanpak en filosofie – deels gedwongen door bezuinigingen – overgebracht heeft naar het grootste dienstverlenende bedrijf: de overheid.

Wat houdt die aanpak eigenlijk in? Het sleutelwoord is marketing; het zodanig inrichten van de dienstverlening, dat deze optimaal aansluit bij de vraag in de markt. Belangrijk is dat de vraag in de markt goed wordt gedefinieerd en dat het productieproces of de dienstverlening daar op wordt afgestemd. Er moet worden gelet op de kwaliteit van het produkt of de dienst, die ervoor moet worden betaald, en tenslotte de promotie die ervoor moet worden gemaakt.

Met betrekking tot de monumentenzorg kan de vraag in de markt (op grond waarvan de diensten worden aangeboden) heel eng worden gezien. Bijvoorbeeld alleen betrekking hebbend op monumenten. Het gevaar bestaat dan echter dat dan de wereld wordt ingedeeld in gebouwsoorten. Mensen houden zich daar amper aan. Hoe dan wel?

Na lange jaren van een stringent rijksmonumentenbeleid

is er nu eindelijk zicht op een gemeentelijk monumentenbeleid. De rijksoverheid decentraliseert een deel van haar taken. Dat beleid wordt aangegeven in het voorstel voor een nieuwe monumentenwet. Of de gemeenten ook daadwerkelijk de bevoegdheden en middelen krijgen, die zij nodig hebben voor het realiseren van een eigen beleid moet nog worden afgewacht (zie ook Renovatie & Onderhoud 1985/4 en 1986/4).

Lokaal monumentenbeleid

Wat is een eigen gemeentelijk monumentenbeleid? Moet er wel worden gesproken van een monumentenbeleid? Is er niet veel meer aan de hand in de stad? Als de afgelopen jaren ons één ding hebben geleerd, dan is het wel dat alles met alles samenhangt. Integraal is een sleutelwoord geworden. De stadsvernieuwing – in de betekenis van herstellen wat vervallen is – is rond dit begrip opgebouwd en ook het nieuwste modewoord – stadsbeheer – is in wezen niets anders dan het opzetten van een integraal beleid voor het behoud en het instandhouden van de gebouwde omgeving.

Monumenten vormen daar slechts een onderdeel van. Zouden die categoriaal worden benaderd – iets wat de rijksdienst voor de monumentenzorg al sinds zijn oprichting doet – dan wordt de verkeerde weg bewandeld. Er ontstaan eilandjes in een oceaan van nieuwe ontwikkelingen. Over honderd of twee-

honderd jaar zijn de nu met veel trots gerestaureerde panden museum-achtige overblijfselen uit een dan ver verleden. Daarmee is niet gezegd, dat er niet moet worden gerestaureerd. Nee, bedoeld is te zeggen dat zorgzaam omgaan met onze gebouwenvoorraad een betere methode is dan het restaureren van een enkel gebouw.

Een andere vraag: wat doen we als we de badkamer inlopen en een plas water zien liggen? Inderdaad, de meeste mensen pakken een dweil. Echter als we de badkamerdeur openen en er komt een golf water naar buiten, dan zijn we bereid om te zoeken naar het lek of de kraan dicht te draaien. In het eerste geval doen we iets aan de gevolgen, in het tweede geval bestrij-

den we de oorzaak.

De rijksmonumentenzorg bestrijdt de gevolgen van het handelen van een maatschappij, die geen of weinig aandacht heeft voor culturele waarden. Omdat ze niet de hele wereld aankan, zondert ze een stukje af (de 40 000 monumenten op de rijkslast) en tracht die te behouden. Het beleid zou er eigenlijk op moeten zijn gericht de waarde van de cultuur over te brengen en daardoor indirect te bewerkstelligen dat men zorgzaam omgaat met de gebouwde omgeving.

In deze zin is het een gemeentelijke taak om veranderingsprocessen te begeleiden en waar mogelijk te ondersteunen. Daarvoor moeten alle denkbare middelen worden ingezet. Die middelen zijn er. Subsidies, verordeningen, informatie, enz. Om een optimaal gebruik te maken van de middelen moet van monumentenzorg een onderdeel van de zorg voor de stad worden gemaakt. Tegenwoordig wordt dan van stadsbeheer ge-

... iemand die zijn pand wil restaureren wordt steeds schaarser...

spraken en niet meer van stadsvernieuwing.

Stadsbeheer

Het begrip wordt vaak als volgt omschreven: de zorg van het gemeentelijk bestuur voor alle sectoren en aspecten van een stad, zoals woningen, wegen, bedrijven, winkels, welzijnsvoorzieningen, groen- en recreatievoorzieningen, riolering en reiniging, stadsverwarming en brandweer en voor het feitelijk gebruik ervan.

Om een dergelijke definitie inhoud te geven moet de overheid een voorwaardenscheppend en een voorwaardengebiedend beleid voeren. Daarvoor staan de gemeentelijke overheid onder andere de volgende middelen ter beschikking:

- analyse en verbetering (samenhang, integratie) van het huidige juridisch instrumentarium;
- naast de gemeentelijke gelden, het benutten van de diverse financieringsbronnen zoals het fonds stadsvernieuwing, woningwefinanciering, en dergelijke;
- het opstellen van een gemeentelijke verordening, onder andere op het gebied van stadschoon, bedoeld om ongewenste reclames, verlichting, en dergelijke tegen te gaan (Maastricht, Leiden);
- het samenstellen van gemeentelijke adviesraden zoals de welstandscommissie, de stedenbouwkundige adviesraad en de monumentenadviesraad en deze een (samenhangende) rol te geven in de discussie over en de uitwerkingen van het beleid.

Loketfunctie

In dit licht bezien kan de loketfunctie bij de gemeente verder worden uitgewerkt. Uitgangspunt is dat net als bij alle dienstverlenende bedrijven ook hier geldt dat de klant koning is. De klant is in dit geval de burger. En de klant is ermee gediend als hij niet van het kastje naar de muur hoeft te lopen, maar op één plaats terecht kan. Voor alle veranderingen aan gebouwen: één loket. Eenmaal daar aangekomen moet hij ook worden geholpen. Dat stelt de nodige eisen aan de ambtenaar achter het loket. Deze moet van veel zaken op de hoogte zijn, zoals alle subsidieregelingen, verordeningen, rijksregelingen, procedures, enz.

De meest voor de hand liggende plaats voor dit loket is de afdeling bouw- en woningtoe-

Henk van der Veen - Maastricht

... het monumentenbeleid moet in een breder verband worden gezien, als onderdeel van stadsbeheer...

zicht. Bij deze afdeling komen gewoonlijk alle aanvragen binnenvragen en vragen over de bouw en verbouw. Deze worden beoordeeld aan de hand van de gemeentelijke bouwverordening. De loketambtenaar geeft aan wat er mogelijk is, maar hij bepaalt niet het beleid. Dat gebeurt in de beleidsafdelingen. In die afdelingen komen de verschillende disciplines aan bod, zoals volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, (stedenbouw en verkeer), stadsvernieuwing, civieltechniek en grondzaken.

Dit zijn dan de specifiek bij een dienst openbare werken behorende disciplines. Daarnaast zijn de aspecten werken, welzijn en milieu van groot belang voor de ontwikkeling van een stad en het uitvoeren van een stadsbeheerbeleid, waar monumentenzorg in de oude betekenis van het woord een onderdeel van is. Dit beleid wordt meestal vanuit de disciplines volkshuisvesting en stadsvernieuwing geformuleerd. Daarom is het belangrijk dat er een nauw contact bestaat tussen deze beleidsvoorbereidende afdeling of afdelingen en de beleidsuitvoerende afdeling.

Een vergoeding voor de gemeentelijke diensten heeft de gemeente in feite via de belastingen en dergelijke al voor een groot deel ontvangen. Hier wordt ook niet zozeer een vergoeding van de diensten be-

doeld, maar een zo soepel mogelijke dienstverlening, waarbij de klant goed wordt geholpen. De man of vrouw die wil restaureren moet nu eenmaal snel worden geholpen, want deze mensen zijn schaars.

Net als de andere klanten van een gemeente hebben zij recht op een adequate behandeling. Dat houdt in dat zij moeten worden geholpen met het opstellen van een financiële berekening van de restauratie. Er zou geld moeten zijn voor het laten doen van haalbaarheidsonderzoeken, onderzocht moet worden op welke wijze een maximale subsidie kan worden verkregen, hoe de technische afwikkeling kan worden gestroomlijnd. Er moeten ook zo min mogelijk formulieren in omloop komen en waar mogelijk moet worden geassisteerd bij de invulling ervan. Ten slotte moet de financiële afwikkeling soepeler worden geregeld.

Om bekendheid te geven aan deze activiteiten maken de meeste gemeenten al reclame voor hun diensten in gemeentelijke folders en krantjes. Mensen die op zoek zijn naar informatie kunnen dat goed leesbaar vinden. Alleen die mensen die niet weten dat er – gemeentelijke – mogelijkheden zijn, worden niet gemakkelijk bereikt. Buurtbijeenkomsten organiseren, en het opzetten van ondernemingen

die het herstel van een stad ter hand kunnen nemen zijn dan vruchtbare initiatieven.

Duizendpoot

Op grond van de genoemde punten is het duidelijk dat de ambtenaar, die achter het loket plaats neemt, een duizendpoot moet zijn. Toch bedriegt hier de schijn. De functionaris behoeft geen specialist te zijn. Bij voorkeur geen kunst-historicus, geen bouwtechnicus of jurist. Hij zal wel van al die onderdelen enig verstand moeten hebben. Het moet iemand zijn die multi-disciplinair kan werken. Hij moet goed met mensen overweg kunnen, zowel met degenen die enigszins ongeduldig zijn en informatie willen hebben, als met mensen die voor de zoveelste keer in hun werkzaamheden worden gestoord, omdat de loket-ambtenaar informatie nodig heeft.

Concluderend kan worden gesteld, dat er een gemeentelijk stadsbeleid moet komen, waar monumentenzorg een onderdeel van is. Bij de gemeente moet de monumentenzorg worden behandeld door mensen die de restaurerende mens als een koning behandelt, want deze wordt steeds schaarser. Om dat te bewerkstelligen zal het rijk meer dan nu het geval is de teugels uit handen moeten geven aan de gemeenten.